

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

УДК 377.1(012):330(438)

Алла ЗАГОРОДНЯ,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри суспільних та педагогічних дисциплін
Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі

СИСТЕМА ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ: ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті аналізується система вищої економічної освіти Республіки Польщі через характеристику вищих навчальних закладів та зміст професійної підготовки фахівців економічної галузі.

Ключові слова: зміст професійної підготовки, розвиток економічної освіти, професійна підготовка.

В статье анализируется система высшего экономического образования Республики Польша через характеристику высших учебных заведений и содержание профессиональной подготовки специалистов экономической отрасли.

Ключевые слова: содержание профессиональной подготовки, развитие экономического образования, профессиональная подготовка.

The article analyzes the system of higher economic education of the Republic of Poland through a characteristic of higher education and the content of professional training Economic sector.

Key words: the content of the training, the development of economic education, training.

Особливості побудови мережі вищих навчальних закладів кожної країни зумовлені багатьма чинниками, серед яких: економічний та соціальний устрій країни, політичний та національний аспекти, історичний досвід та перспективні напрями розвитку. Наявність вищих економічних навчальних закладів у Республіці Польщі, їх розмаїття зумовлено необхідністю та потребою підготовки фахівців саме економічного профілю.

Економічні науки – одна з наукових галузей у Польщі відповідно до постанови Центральної комісії зі ступенів і звань від 23 червня 2003 року на визначення галузей науки і мистецтва та художніх дисциплін (М.Р. з 2003 р. № 40, poz. 586) [2].

Економічні науки поділяються на наступні напрями:

- економіка;
- фінанси (з 2011 року);

- управління в галузі економіки;
- товарознавство.

Мережа вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі охоплює і університети, і вищі школи, і академії. Так, станом на вересень 2015 року існують та здійснюють підготовку фахівців економічного напряму приватні і державні освітні установи Республіки Польщі [4]:

- Люблінський технічний університет «Люблінська політехніка», м. Люблін;
- Університет економіки в Бидгощі (WSG), м. Бидгощ;
- Вища економічна школа в Білостоці, м. Білосток;
- Вища школа агробізнесу в Ломжі (WSA), м. Ломжа;
- Академія фінансів та бізнесу Vistula, м. Варшава;
- Західнопоморська школа бізнесу у Щецині, м. Щецин;
- Варшавський університет, м. Варшава;
- Університет банківської справи у Гданську (WSB), м. Гданськ;
- Академія управління та адміністрації в Ополе, м. Ополе;
- Академія Леона Козьмінського, м. Варшава;
- Університет імені Марії Кюрі-Склодовської (UMCS), м. Люблін;
- Академія економіки в Радомі, м. Радом;
- Університет соціальних і гуманітарних наук;
- Варшавський університет економіки тощо.

Вищі країни зобов'язані бути прийнятими в обов'язковому порядку в Європейську систему обміну студентів, щоб забезпечувати своїм студентам проходження навчання у відомих університетах Європи і світу (Англія, США, Канада, Німеччина, Франція, Іспанія, Італія, Австралія). Саме дотримання цих вимог сприяло впровадженню в польські вищі навчальні заклади нових стандартів і методик навчання, спрямованих більше на практичне застосування студентами отриманих знань та забезпечення відповідності отриманої освіти потребам

європейського ринку праці. Якість польської освіти підтверджують численні європейські рейтинги, які складені найбільш авторитетними європейськими виданнями, де польські вищі заклади освіти займають досить високі місця.

Всебічна реформа освіти в Польщі, розпочата в кінці 90-х років, ХХ століття, охопила всі ланки системи освіти – її структуру, зміст, управління, фінансування, підготовку фахівців різних напрямів. Розвиток польської системи освіти відбувається у напрямі побудови єдиного європейського простору і за темпами не відстає від передових країн Західної Європи. Стратегією реформи є створення принципово нової системи освіти, яка б надавала можливість кожній особі отримати і постійно поповнювати знання протягом усього її активного життя – системи неперервної освіти.

За визначенням Центру європейської освіти (European Education Center), дипломи польських навчальних закладів визнаються у всіх країнах Європи та не потребують спеціальної ностирифікації (процедури визнання іноземних документів про освіту, яка здійснюється шляхом встановлення відповідності академічних, професійних та освітніх, освітньо-кваліфікаційних рівнів іноземних документів про освіту державним стандартам освіти з метою забезпечення прав громадян, що здобули освіту в іноземних державах, на продовження освіти та професійну діяльність в Україні). Загалом польська система освіти функціонує відповідно до норм Європейської системи переказу та накопичення кредитів (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS), а також до Міжнародних норм класифікації освіти (International Standard Classification of Education ISCED) [1].

Досвід реформи системи освіти в Польщі свідчить про те, що запорукою ефективності функціонування сучасної школи є її демократичність, примат цінностей і вмінь над енциклопедичними знаннями, інноваційність, інтегроване та блокове навчання. Розробка і застосування національної системи перекладу кредитів на основі європейської системи ECTS необхідні для вирішення одного з найважливіших завдань – створення можливості порівняння і кваліфікаційної ідентифікації дипломів у європейському освітньому просторі. Успіх реформи освіти польські фахівці пов'язують із розвитком у молоді критичного альтернативного й глобального мислення, відкритості до інновацій, умінням знаходити нестандартні рішення.

Сучасний зміст освіти спрямовується на формування освіченої, внутрішньозрілої особистості, відкритої до інших, яка бере активну участь у формуванні суспільного устрою. Нові підходи передбачають якісне оновлення змісту освіти відповідно до пріоритетних цілей освіти, сформульованих світовим співтовариством (Міжнародним бюро освіти). Вони охоплюють цілісний розвиток особистості через забезпечення зростання її розумового, етичного, естетичного, емоційного, фізичного та соціального потенціалу, підготовку студентів до професійної діяльності, активної ролі в громадському та економічному житті суспільства, успішної діяльності в умовах швидких змін технологій та полікультурного суспільства, розвитку навичок наукового мислення, критичного осмислення дійсності та вирішення проблемних ситуацій [6, с. 64].

Одним із провідних напрямів оновлення змісту вищої освіти європейського виміру в найближчі два десятиліття є потреба «розумної інтернаціоналізації». Як зазначає Рамблі Лора, інтернаціоналізація – це відповідь на глобалізацію, це стратегія підвищення якості освіти та залучення уваги; це відповідь на трансформаційні процеси, які відбуваються в різних галузях діяльності, що є одним із найяскравіших феноменів останніх років, який впливає на вищу освіту в усьому світі. Інтернаціоналізація може розглядатися одночасно і як причина, і як наслідок розвитку глобальної економіки знань. Крім цього, цей процес відображає тою чи іншою мірою всі зміни, що відбуваються як на інституційному, так і на національному рівнях, а також мінливі уявлення дослідників різних рівнів про те, що таке якісна сучасна вища освіта [5, с. 23].

У світовій освітній мережі існують центри з відповідними програмами, призначеними для підготовки фахівців для вищої освіти, багато з яких займаються також питаннями інтернаціоналізації. Однак зміст проведених ними досліджень і пропонованих освітніх програм не завжди є зрозумілим, а якість нерідко залишає бажати кращого. Зв'язок між інформаційними потребами та експертними завданнями, що стоять перед законодавцями і практиками, і тим, що виконують викладачі та дослідники, часто відсутній.

Як зазначає М. Юдкевич, учені постійно перебувають під тиском зростаючих вимог до ефективності дослідницької діяльності та необхідності постійного пошуку зовнішніх джерел для фінансування їхніх проектів. Це негативно позначається на стандартах академічної роботи, які спочатку припускають, що вчені керуються внутрішньою мотивацією, щирим прагненням до нового знання. Одночасно, такий підхід підштовхує адміністративний корпус вищих навчальних закладів розглядати викладачів не як співтовариство вчених, а як найманіх працівників, чия діяльність оцінюється у відповідності зі строго визначеними показниками [5, с. 27].

Генріх Беднарчик стверджує, що реалізація змісту професійної підготовки значною мірою залежить від професійної майстерності викладачів, а також відповідності змісту навчальних курсів сучасним європейським тенденціям [7].

Дослідник вважає, що необхідно переглянути поточну навчальну програму і зміст курсів, адже частину з них було скопійовано з європейських чи американських аналогів, штучно пристосовано до умов освітніх закладів Польщі, не враховуючи ні регіональних, ні національних, ні внутрішньодержавних особливостей розвитку країни. Крім цього, постійного удосконалення потребує і методологія викладання. Багато студентів вказують на той момент, що на заняттях, які проходять у лекційному режимі, не всі викладачі створюють ситуації обговорення навчального матеріалу між собою або з викладачем. Саме тому, на думку Г. Беднарчика, необхідно підвищувати рівень професійної підготовки викладачів. Багато з них, навіть ті, які мають ступінь PhD, недостатньо компетентні і не володіють грамотними педагогічними прийомами. Перехід до проблемно-орієнтованого навчання дозволив би більшою мірою розвинуті аналітичні здібності та соціальні навички студентів (уміння взаємодіяти з іншими людьми, командний дух, нестандартне мислення, гнучкість), які високо цінуються на ринку праці.

Багато польських вищих навчальних закладів запроваджують правило: всі викладачі повинні мати ступінь PhD. Проте в галузі економічної освіти такий підхід не завжди доречний або реалістичний. Компетентним викладачем у цій галузі цілком може бути людина, що має ступінь магістра за відповідною спеціальністю, яка пропрацювала певний час у реальному секторі і пройшла невеликий курс педагогічної підготовки. І тому необхідно приділяти увагу педагогічній підготовці викладачів, які не мають належної академічної освіти, але володіють необхідним практичним досвідом [7, с. 7].

Ми погоджуємося з думкою Є. Нероби про те, що ефективність навчання завжди залежала від особистості педагога та його професійної майстерності. Безумовно, кожен педагог, вибираючи індивідуальний стиль, знаходить і свої орієнтири в професійній діяльності. Першим етапом у здійсненні технології педагогічної взаємодії є усвідомлення її суті, цілей, принципів і змісту, які реалізуються в різноманітних формах освітньо-виховної діяльності. Наступний етап – пошук та відбір способів, за допомогою яких можна їх досягти. Від педагога необхідне професійне володіння всім арсеналом методів, прийомів, засобів, необхідних для вирішення педагогічних завдань [9].

Особистість викладача вищого навчального закладу приваблює студентів такими особистісно-професійними якостями, як: гармонійна єдність ідеалів, переконань, принципів, поглядів, захоплень, морально-етичні якості, талант педагога, любов до своєї праці, невпинний пошук шляхів удосконалення педагогічної майстерності, увага до кожного студента, вміння прищеплювати навички культури, формувати особистість. Викладач не просто «транслятор знань», «тьютор», «координатор дій», а цілісна особистість, яка найбільше відповідає сучасним вимогам підготовки високоосвічених і всебічно розвинених фахівців. Викладач і надалі залишається критичною ланкою процесу навчання, виконуючи найважливіші функції підтримки мотивації та інтерпретації навчання групи або конкретного студента, беручи до уваги передісторії їх навчання. Електронне освітнє середовище сприяє формуванню такої нової ролі викладача. У високоінформативному середовищі викладач і студент володіють рівними можливостями у доступі до інформації, змісту навчання, тому викладач уже не може бути єдиним джерелом фактів, ідей, принципів та іншої інформації, його нову роль в освітньому процесі можна схарактеризувати як наставництво. Завданнями викладача-наставника повинні стати не лише підтримка педагогічного спілкування, взаємодії, координації процесу навчання, але й нові дидактичні завдання розвитку затребуваних сучасним світовим співтовариством навичок: глобального і критичного мислення, ефективної комунікації при усному і письмовому спілкуванні, вміння працювати в групі, швидко адаптуватися до змін у інформаційних комп'ютерних технологіях, а також інтелектуальних навичок для постановки проблемного питання, здійснення пошуку та систематизації отриманих результатів [8].

Таким чином, становлення компетентного фахівця в сучасних динамічних умовах вимагає активного зачленення всієї системи професійної підготовки з перших днів навчальної діяльності

студента. Незважаючи на розмаїття існуючих концепцій становлення людини як фахівця, більшість із них професійний розвиток трактують як процес проходження людиною певних етапів, на кожному з яких формуються певні психічні новоутворення, що готують суб'єкта до переходу на більш високу стадію розвитку.

Спираючись на результати дослідження, слід зазначити, що реалізація змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі передбачає: формування позитивного ставлення студентів до майбутньої професії; розкриття змістових аспектів професійної діяльності, що відображають її мотиваційний потенціал; стимулювання пізнавальної активності студентів, спрямованої на усвідомлення психологічних особливостей власної особистості та діяльності; формування у студентів усвідомленої потреби в постійному, систематичному самопізнанні, рефлексії та професійному розвитку; розвиток перцептивно-рефлексивних і прогностичних умінь і навичок, що сприяють створенню адекватного образу професійного «Я».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кошелева Н. Г. Педагогічні основи інноваційної фахової підготовки майбутніх економістів у ВНЗ : монографія / Н. Г. Кошелева ; Укр. інж.-пед. академія. – Артемівськ : ННППІ УПА, 2014. – 134 с.
2. Петльована Л. Л. Педагогічні основи професійної адаптації студентів-економістів засобами новітніх інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Л. Петльована. – Хмельницький, 2008. – 20 с.
3. Рамбли Л. Умная интернационализация – первоочередная задача XXI века / Л. Рамбли // Международное высшее образование. – 2015. – № 80. – С. 23–24.
4. Хоцкіна С. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. М. Хоцкіна. – Київ, 2013. – 20 с.
5. Юдкевич М. Переосмыслия высшее образование / М. Юдкевич // Международное высшее образование. – 2015. – № 80. – С. 27.
6. European Portfolio for Student Teachers of Languages: A reflection tool for language teacher education / European Centre for Modern Languages. – Council of Europe Publishing, 2007. – 75 p.
7. Bednarczyk H. Aspiracje – kompetencje – kariera / Henryk Bednarczyk // Educacja ustawicznia dorosłych : polish journal of Continuing Education. – 2015. – № 3 (90). – P. 5–9.
8. Jakowicka M. Nauczyciel w kształceniu i doskonaleniu w kontekscie reformy edukacji / M. Jakowicka ; red. W. E. Koziol, E. Kobylecka. – Warszawa : Wyd. Eurydice, 2008. – 219 p.
9. Nieroba E. Kształcenia nauczycieli dla potrzeb oświaty zawodowej w Polsce i na Ukrainie-analiza porównawcza / E. Nieroba // Kształcenie praktyczne nauczycieli w szkole wyższej / pod red. E Sałyty. – Radom : Wydawnictwo ITE, 2003. – P. 53–58.

Дата надходження до редакції: 14.12.2015 р.